

MIKLÓS PÉTER

Balogh István a koalíciós évek forгатagában

Balogh István (1894–1976) 1944 novemberében részt vett a Szegeden kibontakozó demokratikus kezdeményezésekben, majd szerepet vállalt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front december 3-i megalakításában. A demokrata és antifasiszta erők számára megszerezte, rendelkezésre bocsátotta a Délmagyarország című napilapot, amelynek 1938 és 1940 között tulajdonosa és szerkesztőbizottsági tagja volt. A függetlenségi frontban a Független Kisgazdapárt (FKGP) képviselőjeként tevékenykedett.

Erre az időszakra – huszonöt évvel később – így emlékezett vissza: „1944 novemberében a mostani Mórahalom, akkor Szeged-Alsóközpont plébánosa voltam. A Vörös Hadsereg október 11-én vonult be oda, de harmadnap tovább mentek, én mutattam nekik az utat. November 12-én délelőtt a plébánia előtt autó állt meg. Ketten szálltak ki belőle és a plébánia felé tartottak. Bemutakoztak: Révai József a Kommunista Párt megbízásából, Erdei Ferenc a Nemzeti Parasztpárt megbízásából. Mire én tréfásan mondtam: Balogh István a Kisgazdapárt megbízásából. Nagyon meglepődtek, mert ők azt hitték, hogy én keresztény-párti vagyok. Én megmagyaráztam nekik, hogy itt a lakosság katolikus és kisgazda, ezért vagyok híveim képviselőjeként kisgazdapárti.”

Balogh páter – akit a közigazgatás újjászervezését intéző Szegedi Nemzeti Bizottság elnökévé választottak – tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. 1944 végén a Debrecen-

BALOGH ISTVÁN
NEMZETGYŰLÉSI KÉPVISELŐ
DOLGOZÓSZOBÁJÁBAN, 1945

ben szerveződő, dálnoki Miklós Béla vezérezredes vezette Ideiglenes Nemzeti Kormányban fontos szerepet kapott. A miniszterelnöki hivatalt vezető államtitkárként részt vett a háború utáni élet megindításában. Vörös János honvédelmi miniszter és Gyöngyösi János külügyminiszter mellett aláírta a szovjet–magyar fegyverszüneti egyezményt.

Politikai életben betöltött szerepe a Független Kisgazdapárt 1945. novemberi választá-

si győzelme után tovább erősödött. Miniszterelnökségi államtitkárként (ezt a kormányzati tisztséget 1947 májusáig látta el) és legerősebb koalíciós párt főtitkáraként vitathatatlan befolyáshoz jutott. Meggyezésre való hajlama és jókora személyes ambíciója jól jött, hiszen könnyen megtalálta a közös hangot a – fokozatosan erősödő és hatalomba igyekvő – munkáspártok vezetőivel. Végig jó kapcsolatban maradt a hatalmát lassan kiépítő Rákosi Mátyással. Részt vállalt Nagy Ferenc miniszterelnök lemondatásában.

A Délmagyarország november 26-i számában írt az FKGP szegedi szervezetének újjáalakulásáról is – bár a lap elején a „tegnapi számot” említik – „A német parancsra feloszlott Független Kisgazdapárt újra megkezdte” működését címmel. A lap szerint a párt lelkesedéssel vett részt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front munkájában. A három politikai párt föladatául az orosz hadsereg támogatását és a romokban heverő ország újjáépítését jelölte meg. Néhány nap múlva Balogh István „Sürgős program” című cikkében vázolta az ország újrainduló politikai életét és annak föladatait. „Az oroszok által elfoglalt területeken lassan felelevenedik az itt maradt magyarság. Az üzletek redőnyeit felhúzták, a villamos jár, lassan megindul és rendes kerékvágásba zökkent az élet.”

A politikai vezetés kihívásait két pontban jelölte meg. Az egyik, hogy siessenek az újrainduló közigazgatás segítségére, elsősorban a hivatalnokok pótlásával. Elismerte, hogy a működésüket kezdő pártok közül az MKP volt az első, de jelentkezett „az aléltságából felocsúdó kisgazdapárt is”. Balogh szerint szükség van egy olyan szervre, amely alkalmas a törvényhatósági bizottság pótlására. Javasolta, hogy alakuljanak szakbizottságok, amelyek fölmentik a baloldali pártokat az alól, hogy egyedül viseljék a felelősséget. A másik föladat szerinte olyan politikai szervek kiépítése, melynek keretét a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front adná. Az egyes pártok mellé helyi bizottságok fölállítását képzelte el a politikai élet teljessé tételére. A szegedi központhoz a Szegedi Nemzeti Bizottság csatlakozását javasolta, amelynek később ő lett az elnöke. Amíg nincs magyar kormány, addig Balogh szerint azok a pártok képviselik a nemzetet, amelyek tagjai a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak. Ez szerinte kiállást és felelősséget igényel, de „senki sem fog visszariadni”.

„Miért együtt?” a címe Balogh István 1944. december 3-án megjelent írásának. Ebben arra kereste a választ, hogy hogyan lehet polgári pártoknak a kommunista párttal együttműködniük. Elvetette a „Göbbels-féle kommunikációt”, amely nem ismer sem Istent, sem

KISGAZDA NEMZETGYÜLÉSI KÉPVISELŐK A SZEGEDI VÁROSHÁZÁN, 1945 (ORTUTAY GYULA, TILDY ZOLTÁN, BALOGH ISTVÁN)

BALOGH PÁTER ÉNEK-
VIZSGÁT TART SZEGED-
ALSÓKÖZPONTON, 1943

családot, sem magánkultúrát, csak vérengzést és kegyetlenséget. Ezzel szemben a kommunisták – bár a vallás iránt közömbösek, de legalább – nem ellenségesek. Balogh szerint a kommunisták a gyermekeket, a családot tisztelik és szeretik, a vérengzést, az elhurcolásokat elvetik. A hadifoglyok nagy részét is hazaengedték már a szovjetek. Ezeket a nyilvánvaló hazugságokat csak tovább tetézte cikkében a páter, amikor az MKP-val való együttműködés szükségességét a pártvezetők képzettségével és megbízhatóságával indokolta. „A kommunista párt képviselői politikailag kifogástalanul képzettek, modorukban tartózkodóak, tárgyalásaikban soha nem túlzók, megállapodásaikban feltétlenül megbízhatók, a magyar érdekeket mindenkor figyelembe veszik, sőt lehet a magyar kommunista párttal együtt működni. Most azonban nem csak lehet, hanem kell is.”

Nem csoda ezek után, hogy Balogh – mint a kommunisták szövetségese – ellenségeket is szerzett magának. Küldöttség kereste föl Hamvas Endre csanádi püspököt, hogy tiltsa el Balogh pátert a közéleti szerepléstől. A püspök azonban ezt elutasította. Később megváltozott Balognak a kommunistákról alkotott véleménye és a kommunisták sem föltétlen szövetségesként tekintettek a páterre.

Az 1944. december 3-i szegedi nagygyűlésen a Független Kisgazdapárt nevében szólalt föl. A nemzeti újjászületés demokratikus programja nagy lelkesedést váltott ki. A szegedi városi színház zsúfolásig megtelt a nevezetes napon – tudósított a Délmagyarország. A gyűlés első részében ismertették a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programját, majd Pálffy György főispán tartott megnyitó beszédet. Tőle vette át a szót Balogh. Először a kisgazdapárt sérelmeit ismertette: a pártot föloszlatták, lapját megszüntették, vezető tagjait internálták. Föladatként jelölte meg a németek teljes leverését és új élet fakasztását a pusztulás nyomán. A kommunista párt védelmére kelt beszédének következő részében. Kifejtette,

hogy a pártot szerinte úgy festették le, hogy az a német külpolitikai érdekeknek megfelelő legyen. A német imperialista törekvések aggályossá tették a kommunista párttal való együttműködést. De világossá vált, hogy a párt a polgári társadalom tagjait, a vallásszabadságot és a magántulajdont tiszteletben tartja – vélte Balogh. Mivel szerinte a MKP a magyarság érdekeit képviseli, a politikus pap álláspontja az volt, hogy a kommunistákkal készségesen együtt kell működni a demokratikus magyar élet újjáépítéséért. Az, hogy az öt párt közös nevezőre jutott, egyedülálló a magyar politikában. Beszédét a következő szavakkal zárta: „Jöjjön a demokratikus Magyarország magyar életének kiteljesedése.”

Utána Erdei Ferenc (NPP), Révai József (MKP), Örley Zoltán a Polgári Demokrata Párt nevében, majd Valentiny Ágoston (SZDP) és végül Komócsin Mihály a szabad szakszervezetek képviselőjében jutottak szóhoz. A nagygyűlés tehát kimondta a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakulását és elfogadta annak programját. Ezek egyike a németekkel való teljes szakítás, a Nagy-Magyarország iránti törekvések lezárása, a Szovjetunió elleni harc befejezése, és jószomszédi viszony kialakítása a környező államokkal.

Balogh páter decemberben e programpontra kapcsolatban is tett közzé írást a Délmagyarországban „Perspektívák” címmel. Szerinte önálló magyar külpolitika II. Ulászló óta nincs. Magyarország mindig az osztrák és a német érdekeknek vetette alá magát. Egy rövid ideig tartó, öncélú külpolitikai kezdeményezése volt Horthy 1926-os beszéde, amely baráti gesztust jelentett Jugoszlávia felé. De Gömbös már a németek felé orientálódott, így a külpolitikai függetlenség csak tíz évig tartott. A cikk szerint mindig a németektől reméltük Trianon revízióját, de ők, miután minden szomszédunkkal ellenséges viszonyt alakítottunk ki, még a Szovjetunió elleni háborúba is belekényszerítették az magyar államot. Ez – írta Balogh – a magyar külpolitika teljes elkorcsosulásának időszaka volt. Hogy ne váljunk a nagyhatalmak sakkfiguráivá, vélte megtalálni a kiutat Balogh, a Szovjetunió felé kell orientálódni egyrészt azért, mert nem akar bántani függetlenségünkben, magyarságunkban;

**BALOGH ISTVÁN
BESZÉDET MOND
A SZEGEDI
KLAUZÁL TÉREN,
1945. MÁRCIUS 15.**

másrészt mert döntő szava lesz a nagyhatalmak tanácsában és a vele való politikai kapcsolat megerősítheti nemzetközi helyzetünket; harmadrészt pedig, mert a tudományos, művészeti, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok nagy perspektívákat tárnak elénk.

1946 januárjában, amikor Pálffy György főispáni beiktatására került sor, Balogh is megjelent Szegeden és mint a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt képviselője nyilatkozott a Szegedi Hírlapnak. Az interjú azonban nem ott jelent meg, hanem a Délmagyarországon. Balogh elmondta, hogy az FKGP központi és vidéki szervezkedése most veszi kezdetét. A helyi elnökökre és a választmányokra nagy munka vár és nagy felelősség hárul rájuk. Mivel a nemzetgyűlésben a képviselők komoly tevékenységet folytatnak, ami ráadásul Budapesthez is köti őket, az FKGP határozatot hozott, miszerint a nemzetgyűlési képviselők nem vállalhatnak fontos szerepeket, például vidéki szervezetek elnökségét, mert mindkettő egész ember munkáját igényli. És mivel – ahogy a lap írta – a kisgazdapárt központi vezetősége eltávolítja a pártközi együttműködést akadályozó elemeket (Nagyiván János, Shvoy Kálmán, Hunya Benedek) a szegedi vezetőségből, az MKP, a szegedi demokratikus pártok és az FKGP együttműködése harmonikus és eredményes lesz. Az MKP szerint ezen elemek múltja vagy jelenje súlyos akadályt jelentettek a pártok harmonikus együttműködéséhez. A magyar nép merénylői közé tartozónak ítélte őket és a triumvirátus diktatúrájáról beszélt. Az államtitkár szerint viszont az eltávolítás nem az addigi vezetők kritikája, csak törekvés arra, hogy minél több alkalmas munkaerő legyen a szegedi vezetőségben. Ellentétben a kommunistákkal Nagyiván eltávolítását nem múltja indokolta, hanem hogy a nemzetgyűlési képviselő minden munkáját a nemzetgyűlésen rá váró feladatoknak szentelhesse. Balogh az FKGP szegedi szervezetének átalakításától az FKGP, az MKP és a demokratikus pártok együttműködését remélte.

A Délmagyarország a későbbiekben is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a Szegedi Hírlap miért nem közölte Balogh ezen nyilatkozatát. A lapot a kommunisták Nagyiván János „önreklám közlönyének” tartották, mely a fasiszta zavarkeltési technika színvonalán áll. Lapjában hazaáruló magatartását igyekszik mentetni – vélte a Délmagyarország – és ő maga is szeretné megmagyarázni, hogy miért nem közölte a Szegedi Hírlap a nyilatkozatot, amit Tildy is jóváhagyott. A Délmagyarország szerint a Nagyiván-klikk szembehelyezkedett Tildy Zoltánnal és Baloghhallal. A Szegedi Hírlap kétségbe vonta Balogh nyilatkozatának hiteltelenségét és szerinte az államtitkár nem beszélt egyetlen helyi kisgazdavezetővel sem arról a határozatról, mely a vidéki szervezetek elnökeit eltiltotta a nemzetgyűlési képviselőségtől. Ezt a kommunisták azzal cáfolták, hogy ha Balogh azt mondta, hogy ezt Szegeden is végre kell hajtani, akkor erről tudnia kellett Pálffy főispánnak és Tildynek is. Nagyiván azzal az „átlátszó indokkal” támasztotta alá azt, hogy megtagadta a nyilatkozat Szegedi Hírlapban való megjelenését, hogy a hír már lapzárta után érkezett. Ez a Délmagyarország szerint azért képtelenség, mert a nyilatkozat szombaton készült, a kisgazda-hetilap szerkesztése pedig hétfőn, megjelenése pénteken történik. Végül kommunisták nyomására Nagyivánék beismerték, hogy a nyilatkozat közzlése nem állt szándékukban és ezért jelent meg a Délmagyarországon – Balogh fölhatalmazásával.

A kommunisták szerint azért is volt képtelenség az a feltételezés, hogy Balogh nem ismerte a szegedi kisgazda pártszervezet elnöki tanácsának hangulatát, mert éppen maga a szegedi kisgazdapárt küldöttsége fordult memorandumban a párt országos vezetéséhez és kérte föl Baloghot arra, hogy szabadítsa meg a pártot a Shvoy–Nagyiván-klikk diktatúrájától. Berey Gézához, az MKP egyik vezetője tagjához – akinek lakásán Balogh kétszer is járt –

fordultak azzal a kéréssel, hogy adja át a memorandumot az államtitkárnak. Ebben azt írták, hogy az elnöki tanács tagjai között Nagyiván János köré csak egy kisebbségi klikk csoportosul (Shovy, Hunya stb.), a többiek igazi demokratikusan gondolkozó kisgazdák, akik arra kérik Baloghot, hogy „hasson oda” és Szegeden titkos szavazással új vezetőséget válasszanak, amiben Nagyiván és klikkje nem kaphatna szerepet. A „demokratikus kisgazdák” – értsd: az FKGP baloldalához tartozók – tehát pártközi békét akartak, valamint együttműködést a munkáspártokkal. Ebből az következik, hogy Balogh ismerte a szegedi kisgazdapárt igazi hangulatát, a szegedi várospolitikai helyzetet, vagyis a politikus nyilatkozatának hitelességét nem lehet kétségbe vonni – vonta le a következtetést a Délmagyarország cikkírója.

Ilyen és hasonló támadásokkal találkozhatunk a kommunisták és a kisgazdák között, de látható, hogy Balogh a megegyezés pártján állt, a koalíció fönntartása mellett tört lándzsát és bár ha a kisgazdákhoz némi távolságtartással is közeledett, nem tekinthető egyértelműen kommunistabarátnak. Különös helyzetben volt a két párt között. Továbbra is kérte a reakciót, hogy lássa be, nincs jövője. Szeged-Alsóközponton elmondott egyik beszédében hangsúlyozta a Gazdasági Főtanács fontosságát, a jótételi kötelezettség teljesítését, az infláció elleni küzdelmet. A B-lista létrehozását szerinte mind politikai, mind gazdasági szempontból végre kell hajtani, mert az államapparátusban dolgozók közül sokan népellenesen működtek. Ismertette a bányák államosításáról szóló törvényjavaslatot és a szovjet-magyar kereskedelmi tárgyalások eredményét. Külpolitikában pedig a Szovjetunióval való viszony elmélyítését hangsúlyozta. Mindezt a következőképpen indokolta: „A háború elvesztésének szankciói vannak, tehát illúziókban senki sem ringassa magát.”

Balogh 1946-ban kisgazdapárt országos válságának megoldásán fáradozott, bár az egység zálogát a jobboldaliak kizárásában vagy meggyöngyítésében, ezzel pedig az 1946 márciusában megalakult Baloldali Blokk jelszavát (Ki a nép ellenségeivel a koalícióból!) képviselte. Elnökölt Szegeden a szegedi szervezet tanácsülésén (március 14-én), ahol több kisgazda képviselőt is kizártak, és – ezek után egyáltalán nem meglepő módon – elismeréssel beszélt a munkáspártok tevékenységéről is 1946. március 15-i szegedi beszédében. Mivel a demokratikus pártok nem túrták a reakció megnyilvánulásait, támadásba lendültek néhány nemzetgyűlési képviselő ellen. „Mindaz, ami Budapesten történt, becsületére válik a munkáspártok vezetőinek és tagjainak” – fogalmazott az ünnepségen, ezzel egyértelművé téve elkötelezett kommunistabarátságát.

1945 végén a Szociáldemokrata Párt vetette föl az államforma kérdését, a köztársaság törvénybe iktatásának követelését. A király nélküli királyság megszüntetésének első lépéseként 1945 januárjában intézkedés született az államfői jogkör ideiglenes rendezéséről. Nemzeti Főtanács alakult dálnoki Miklós Béla kormányfő, Zsedényi Béla nemzetgyűlési elnök és Gerő Ernő (a Gazdasági Főtanács elnöke) részvételével. Összetételében a novemberi választások után történt változás. 1945. november 15-től a miniszterelnökváltás következtében Tildy Zoltán, november 29-től pedig – házelnökké választásával – Nagy Ferenc lett a tagja. A Nemzeti Főtanács a köztársaság megteremtésével szűnt meg. A köztársasági államforma megteremtésének gondolatát az SZDP után a kommunisták is magukévá tették és támogatta a Polgári Demokrata Párt és az Magyar Radikális Párt is. 1946 elején már a kisgazdapárt is tudomásul vette a köztársaság napirendre tűzését. Miután megszületett a köztársaság kikiáltásáról szóló törvényjavaslat, a pártok figyelme egyre inkább a lehetséges elnökjelölt felé fordult. Az FKGP ragaszkodott a köztársasági elnök pozíciójához. Az SZDP-ben többen támogatták Károlyi Mihály jelölését. A kisgazdapárton belül Tildy Zoltánnak és Nagy

Ferencnek voltak komoly esélyei az államfői tisztségre. A baloldali pártok Tildy jelölése mellett foglaltak állást.

1946. január 26-án a Délmagyarország tényként állította, hogy Tildy Zoltán lesz a Magyar Köztársaság elnöke. Az államfő megválasztása után a lap szerint Nagy Ferenc vagy Balogh István neve merülhet föl, mint a következő miniszterelnöké. A kisgazdapártban Nagy Ferenc esélyét ítélték jobbnak. Nem alaptalanul, Tildyt 1946 februárjában Nagy Ferenc váltotta a kormányfői székben.

Balogh páternek később a kisgazdapártot fölörülő, kommunista irányítású „szalámipolitikában” sajátos szerep jutott. 1947. július 3-án – mint a párt főtitkára – levelet írt Dobi Istvánnak, a kommunistabarát pártelnöknek. Ebben megromlott egészségére hivatkozva négyheti szabadságot kért. Ezt követően kilépett a pártból, s új politikai formációt hozott létre, a Független Magyar Demokrata Pártot (FMDP). Lépéséről előre tájékoztatta Rákosit, aki nem ellenezte, sőt: támogatásáról biztosította.

A Független Magyar Demokrata Párt 1947 júliusában bontott zászlót.

Egyik első pártelnöki nyilatkozatában Balogh páter kijelentette: „Hangsúlyoznom kell, hogy az új párt nem tagja a koalíciónak, de ez nem jelenti, hogy harcot hirdet a koalíció ellen. Ellenkezőleg, az új párt a koalíciónak konstruktív ellenzéke kíván lenni, kritikát gyakorol. De nem az ellenségeskedés kedvéért, hanem az építés szolgálatában.” Az FMDP polgári pártként határozta meg magát, különbséget tett azonban „polgár” és „demokratikus polgár” között, s politikai küldetésként az utóbbiak képviselését vállalta föl.

A pártban jelentős szerephez jutott a Magyar Nemzet vezető publicistája, Parragi György és a Nemzeti Parasztpárt egykori főtitkára, majd alelnöke, Kovács Imre. Dénes István, a Magyar Földműves és Munkáspárt volt vezetője augusztusban csatlakozott Baloghhoz. Ekkor próbálkozott a Kossuth Párt újjászervezésével P. Ábrahám Dezső, aki végül szintén az FMDP-ben kötött ki.

Kovács Imre a párthoz való csatlakozást indokló nyílt levelében így fogalmazott: „Akik nem tudják vállalni a marxizmust, mint jómagam sem... azok lehetnek demokraták, hitük és meggyőződésük szerint. A demokráciát nem lehet egy osztály számára kisajátítani, a demokráciában elfér minden osztály, elfér benne a parasztság, a munkásság, a polgárság, s az értelmiség.”

Az FMDP 1947. augusztus 1-jén közreadott programjában a párt elkötelezte magát a polgári szabadságjogok biztosítása és a magántulajdon védelme mellett, s követelte a Vatikánnal való diplomáciai kapcsolatok rendezését. Ugyanakkor Balogh nyilatkozatban ítélte el a szélsőjobboldali erőket és állt ki a polgári demokrácia értékei mellett. „Mi ellenzékiek akarunk maradni – jelentette ki –, de építő formában... Abból, hogy mi konstruktív ellenzék vagyunk, a demokráciának csak haszna lehet. Nagyon tévednek, akik azt hiszik, hogy ennek a pártnak bármi köze is lehet a reakcióhoz. Ne higgye senki, hogy azok, akik a kisgazdapárt szélsőjobboldalán állnak és kifelé áll a rúdjuk, itt menedéket találnak... Figyelmeztetek mindenkit, aki tőlem jobbra áll, az kockázatos politikába megy bele, ami katasztrófát jelenthet azok számára, akik követik, de az ország számára is.”

A Független Magyar Demokrata Párt az 1945-ös Független Kisgazdapárt értékeinek letéteményeseként állította be magát. Keresztény és polgári értékrendet vallott sajátjának, noha a kormányt és a baloldali pártokat soha nem bírálta olyan keményen, mint a Pfeiffer Zoltán vezette MFP és a Barankovics István nevével fémjelzett Demokrata Néppárt (DNP). A polgári ellenzék politikai erői Baloghot és híveit „műellenzékiséggel” vádolták – nem

minden alap nélkül. A Somogy megyei választókhoz intézett levelében a pártvezetés a következőket írta: „A Független Magyar Demokrata Párt politikája a Kisgazdapárt 1945-ös politikája. A Balogh-párt az igazi Kisgazdapárt. A Kisgazdapártból éppen a legharcosabb embereket kényszerítették kilépésre... Jelszavunk: Isten, haza, család. Célunk: Munka, kenyér, biztonság.”

Az FMDP kivette részét a választási kampányból. Lapja, a Magyar Nemzet csaknem másfél hónapig kizárólag a kampányeseményekről számolt be, valamint a választási polémia-áknak biztosított terepet. A párt újságja a Szociáldemokrata Pártot bírálta, míg a röpcédulákon és szórólapokon a Nemzeti Parasztpárt és a Független Kisgazdapárt politikája ellen foglaltak állást. A párt vezetői 1947 nyarán közel ötszáz politikai gyűlést tartottak, szerte az országban.

Az FMDP – egyedül az ellenzéki pártok közül – valamennyi választókerületben listát tudott állítani. A legtöbb lajstrom élén – a mandátum biztosítása miatt – maga Balogh István pártelnök állt, ellenben a bizonytalan országos listát nem ő vezette. A párt jelöltjei között találjuk Sz. Szabó Pál volt parasztpárti népjóléti államtitkárt, Molnár Józsefet, a parasztpárt egykori budapesti főtitkárát, Bartha Lászlót, az NPP volt Szabolcs megyei elnökét. A párt jó esélyekkel indult a választásokon, hiszen jelöltjei tapasztalt, ismert politikusok voltak, akik a sajtón és a választási beszédeken keresztül gyorsan népszerűsíteni tudták az FMDP-t.

Meg kell említeni Parragi György 1947. augusztus 28-i rádióbeszédét, amelyben kifejtette, hogy a Balogh-párt is ellenzéki erő, de nem ellensége a népi demokráciának, a haladásnak. „Nyíltan megmondjuk, hogy nem vagyunk marxisták, de becsüljük a munkáspártok erőfeszítéseit az ország újjáépítése körül. Programunk a szabad emberi életforma biztosítása... Mi támogatjuk a hároméves tervet, de ugyanakkor ügyelni fogunk arra, hogy a terv megvalósítása ne kerüljön összéttközésbe az emberi szabadságjogokkal és ne bénítsa meg a szabad vállalkozás szellemét.”

Az 1947. augusztus 31-i választáson a Független Magyar Demokrata Párt a szavazatok 5,2%-át szerezte meg, ezzel 18 parlamenti mandátumhoz jutott. A párt Pest-Pilis-Solt-Kiskun (10,1%), Hajdú-Bihar (10,0%) és Jász-Nagykun-Szolnok (8,7%) kerületben volt a legerősebb, Vas (0,6%), Baranya-Tolna (0,9%), Zala (1,1%) és Csongrád (1,6%) kerületben azonban gyöngén szerepelt. A többi választókerületben a szavazatok 5-7%-át tudta megszerezni.

1947 szeptember első napjaiban Balogh páter tárgyalásokat kezdeményezett az FMDP és az FKGP között. Ennek eredményeként a vezetők szeptember 5-én jegyzőkönyvet írtak alá a két párt egyesüléséről, amely azonban csak fúzió tényét rögzítette, konkrét szervezeti, személyi, vagy politikai kérdéseket nem érintett.

Erről az FMDP szeptember 7-én közleményt adott ki. „A választások utáni napokban a Független Kisgazda Párt és a Független Magyar Demokrata Párt vezetőségi tagjai tárgyalásokat kezdtek abból a célból, hogy a két párt közötti együttműködést megbeszéljék. A megbeszélések során a két párt vezetősége között elvi megállapodás jött létre, amelyben kijelentik, hogy a magyar nép, főleg a parasztság érdekeit pártérdekek fölé kell helyezni, ezért kifejezték készségüket, hogy a két párt között a legbensőségesebb kapcsolatot teremtik meg.”

A két párt egyesülésének szándéka nagy föltűnést keltett a politikai életben. Az elvi döntés azonban – a baloldali pártok határozott tiltakozása miatt – nem realizálódhatott. A Nemzeti Parasztpárt vezetősége egyértelműen leszögezte: „Balogh nem térhet vissza a koalícióba”. 1947 szeptembere után az FMDP képviselőcsoportjával és parlamenti szereplésével

volt elfoglalva. Nem szervezett alapszervezet, nem toborzott párttagokat, s egyre ritkábban fordult közvéleményhez.

A párt lojális volt a kormányhoz. Ez elkülönítette a többi polgári ellenzéki párttól, s az elszíntelenődésének és a politikai tévesztésének is ez volt az oka. A képviselők egy része – köztük Balogh István – csatlakozott a népfrontpolitikához, s 1949-ben már a Magyar Függetlenségi Népfront egységes listájáról jutott mandátumhoz.

Az FMDP kormány melletti elkötelezettségére jó példa, hogy P. Ábrahám Dezső 1947 őszén, a Dinnyés-kormány programja kapcsán így fogalmazott: „Mi nem akarunk a kákán is görcsöt keresni. Mi ellenzéki párt vagyunk, fenntartjuk magunknak a kritika jogát, ami természetesen joga minden ellenzéknek, sőt a napokban volt szerencsém a kommunista párt egy igen tiszteletre méltó vezetőjével beszélni, aki a beszélgetés alakalmával szinte felhívta és feljogosította az ellenzékot arra, hogy még irányító tevékenységet is gyakoroljunk a kormányzati programban. Ennek is szívesen eleget teszünk ama nagy cél érdekében, hogy ezt az országot a mai válságos és kétséges helyzetéből mielőbb ki tudjuk emelni.”

Szegeden az MKP legnagyobb ellenfelének a Balogh pártot tartotta, nyilván az egykori helyi plébános népszerűségét és elismertségét föltételezve. 1947. július 27-én a Délmagyarországban cikk jelent meg, amely közölte, hogy Szeged-Alsóközponon „zászlót bont a Sulyok-párt örököse, Balogh páter pártja”. Majd a szerző hozzáfűzte, hogy „a demokráciát Balogh páter pártja felől fenyegeti veszedelem”. Néhány nappal később Zöld Sándor 1947. augusztus 2-án a szegedi dohánygyárban tartott kommunista párti választási nagygyűlésen az FMDP szeged-alsóközponti zászlóbontó gyűléséről azt mondta, hogy „temetési hangulat” jellemezte.

A kommunista helyzetértékelés – miszerint Szegeden a legerősebb ellenzéki csoport a Független Magyar Demokrata Párt – tévesnek bizonyult. Megfigyelhető volt ugyan a városban a két éve győztes kisgazdapártból való kiábrándulás, ám a választópolgárokat csupán szlogenekkel és az 1945-ös – gyűjtőpárt jellegű – FKGP emlékének ígézetével Balogh és hívei nem tudták megszólítani. De a hagyományos polgári értékeket és konzervatív világnézetet magáénak valló – és a helyi választópolgárok nagyobb részét kitevő – szegedi parasztpolgári, iparos és értelmiségi réteget a koalíció pártjai sem tudták a maguk pártjára állítani. A szegedi politikai térben – a Sulyok Dezső vezette, nemrég fölloszlatott Magyar Szabadság Párt hagyta – úr tátongott, s 1947 augusztusában csak találgatni lehetett, hogy melyik erő tudja majd betölteni. Végül az 1947. augusztus 31-én tartott országgyűlési választásokon Szeged szavazóköreiben a Pfeiffer-féle Magyar Függetlenségi Párt – 52 százalékos eredménnyel – szerezte meg az abszolút többséget.

Az FMDP választási eredményei 1947-ben Szegeden, Csongrád megyében és néhány településén

Település	Eredmény (százalékban)
Szeged	0,4
Szeged-Alsóközpont (Mórahalom)	0,9
Kistelek	1,4
Mindszent	20
Csongrád megye	1,9
Országosan	5,2

Mind Szegeden, mind a megye legtöbb településén az ellenzék szerzett pozíciókat. Ez nemcsak a koalíciós kormány, de az annak programját és arculatát markánsan meghatározó kommunista párt bukását is jelentette a térségben. Az ellenzék polgári pártjai népszerűnek bizonyultak, bár a – Szegeden Bálint Sándor nevével fémjelzett – DNP országos támogatottsági arányának csak a felét tudta elérni (nyolc százalékos eredményével) a városban.

Érdekes, hogy a Balogh párt ilyen kevés (a megyében összesen 2102) szavazatot kapott. Ez – úgy véljük – nemcsak a páter támogatóit, de politikai riválisait is meglepte: a polgári oldalon és a baloldalon egyaránt. Különösen elgondolkodtató, hogy éppen azon a településen, ahol – hivatalosan tizenhárom, ténylegesen tizenegy évig – lelkipásztorként tevékenykedett, mindössze negyvennyolc voksot (ami a leadott voksok szűk egy százaléka) tudott megszerezni a pártja számára. Holott Balogh páter kommunikációjában – levelezésében és sajtóbéli megnyilatkozásaiban egyaránt – népszerű és elismert papként tüntette föl magát. Talán a negyvenötös kisgazdapárttal való azonosulás, de lehet, hogy a páter személye nem volt megfelelő a szeged-alsóközponti szavazóknak – tény, hogy csaknem hatvan százaléuk Pfeiffer Zoltánt és az MFP-t támogatta.

Balogh páter 1960-61-ben írta meg – legalábbis kezdte el megírni – visszaemlékezéseit. Az emlékiratok egyik – a következőkben ismertetendő – részében sorrendben végigvette a korszak – az 1944 és 1949 közötti időszak – politikai elitjének a reprezentánsait.

„Erdei Ferenc, az ő jellemzése nehéz tétel – kezdi Balogh. – Ennek az országnak több kárt senki sem okozott, mint Erdei Ferenc, aki egy parasztpártinak öltözött kommunista.” Erdei 1944 decemberétől 1956. november 4-ig szinte minden magyar kormánynak tagja volt, és a földművelésügytől az igazságügyön át a belügyig több miniszteri tárcát bírt. Azt írja róla Balogh, hogy „...amikor ki kellett fosztani a kastélyokat, elrabolni mindent, akkor ő volt a belügyminiszter, amikor a parasztot, visszakapott földjéről bele kellett tenni a kolhozokba, akkor földművelésügyi miniszter volt, mikor a magyar alkotmányt össze kellett törni, az ezer éves alkotmányt szétzúzni, akkor igazságügyi miniszter volt. Amit senki sem vállalt volna, azt ő lelkesedéssel csinálta.”

Majd így folytatta: „1956-ban természetesen Nagy Imre kabinetjében volt, és ő vezette az oroszokhoz azt a katonai küldöttséget, amelynek Maléter is a tagja volt. Malétert fejbe lötték, ő az Akadémia főtitkára lett, most a Hazafias Népfront főtitkára.”

Gerő Ernőről: „Gerő roppant erőszakos ember volt. Nem tűrt ellentmondást. Rákosi után ő következett a kommunista párt ranglistáján. A minisztertanácson akármelyik miniszter, vagy helyettese szólalt is fel, óvatosan vigyázott arra, hogy ne képviselje a saját álláspontját, ha az eltért Gerőétől.” A páter Gerőre ugyanazt az ellentmondást nem tűrő kommunista diktátornak, vagy merev dogmatikus politikusnak a képét alkalmazza, mint – ahogy a későbbiekben látni fogjuk – Rákosira is. Marosán György „társutas” szociáldemokratából lett a Nagy Imre-kormány államminisztere, aztán – 1956. november 4. után – persze a Kádár János vezette Forradalmi Munkás-Paraszt Kormánynak is tagja volt. Marosánt tehetségtelen, de demagógiája és meggyőző fellépése, valamint imponáló, jó kiállása miatt sikeres politikusnak tartja Balogh. „Igazi szerepe ötvenhat után kezdődött – írta –, amikor a munkáspárt szónoka volt, államminiszter, a politikai bizottság tagja, stb. lett, csakhogy kitört belőle az ellenzéki vér, némelyek szerint még az antiszemitizmus is.”

Nagy Imréről, a forradalom miniszterelnökéről a következőket jegyzete föl Balogh István: „Kispolgári egyéniség volt, jóhiszemű és jószándékú. Semmiféle erőszakban nem vett részt, ezért tudta ötvenhatban a környezete, különösen Tildy és Erdei, fedezet nélkül

kalandba vinni. Később belügyminisztert cserélt Erdeivel. Majd a képviselőház elnöke és miniszterelnök (kétszer is). Mikor enyhíteni kellett, őt tették előre, mikor erőszak kellett, Erdeit tették oda.” Ez a néhány idézett sor nagyon jól mutatja Balogh Nagy Imréről alkotott – legkevésbé sem hízelgő – képét. Négy-öt évvel a forradalom után és két-három évvel Nagy Imre halála után (már vagy még?) milyen súlytalan és tehetségtelen politikusként ábrázolja az egykori miniszterelnököt, és – mint látjuk – Tildyt, vagy Erdeit – ma már tudjuk, tévesen – jóval nagyobb formátumú közszereplőnek gondolta.

„Első nagy cselekedete volt – írta Nagy Imréről –, a földreform. Ez normális menetűnek indult. Az egyház is beleesett, de nem az egyház ellen irányult. Főbe lötték, mint hazaárulót.” Köztudott, hogy nem főbe lövés történt: Nagy Imrét és társait 1958. június 16-án kötél által végezték ki.

Kádár Jánosról is írt Balogh. Tehetséges, kompromisszumkereső és erőszakmentes politizálást hirdető pártvezetőként mutatta be, akit – mint föl is jegyezte – a Rákosi-rendszerben csúnyán meghurcoltak és letartóztatták. Egyetlen esetet említett a páter Kádárral való jó kapcsolatának példájaként. Balogh István még 1945-ben engedélyt szerzett a Magyar Nemzet, és a Mai Nap című lapok megindítására. 1957-ben azonban Mai Nap címmel indult egy Pest megyei újság, ami kapcsán Balogh levelet írt Kádár Jánosnak, amelyben arra figyelmeztette, hogy 1945-ben ennek a lapnévnek a használatára jogot szerzett, amelyről nem mondott le. Kádár ennek hatására – legalábbis Balogh állítása szerint – megváltoztatta az újság címét, és ezzel valóban elismerte a lappal kapcsolatos jogait.

A legérdekesebb Rákosi Mátyás bemutatása. „Csak kint, Moszkvában ismerkedtem meg vele. Az ő idéetlen figurája természetes ellenszenvet váltott ki nemcsak belőlem, hanem mindazokban, akik akkor látták először. Az ügy érdekében ezen túl kellett magunkat tenünk. Velem igen figyelmes, és előzékeny volt.” Itt írta meg a páter, hogy 1945 márciusában Szegeden, Rákosi kifejtette neki, hogy milyen jó a katolikus papoknak, mert minden egyes plébániahivatal kvázi pártirodaként funkcionál(hat), és bárhova is megy egy katolikus pap, ott szövetségeseket talál(hat).

Már az 1948-as fordulat utáni Rákosiról olvashatjuk a következőket: „Később hatalma növekedésével ellentmondást nem tűrt. Nem beszélt, de látszott rajta. Gyűlöletté változott benne minden, és alkalom adtán bizony kíméletlen tudott lenni, külseje is predesztinálta erre. Alacsony, nagyfejű, hosszúkarú, szinte gnómszerű jelenség volt. Sokat dolgozott, állandóan olvasott.” Jól látta Balogh, hogy Sztálin 1953-as halála és a desztalinizáció korszakában, az Szovjetunió Kommunista Pártja huszadik kongresszusa után Rákosinak mind a nemzetközi, mind magyarországi befolyása igencsak lecsökkent. „Mikor jött Hruscsov, személye már nem lett támadhatatlan. Így kerülhetett vissza Nagy Imre a miniszterelnöki székbe. Hatalma csökkent. Lassan előrevetette árnyékát mindaz, ami 1956-ban bekövetkezett.”

FORRÁSOK, FELHASZNÁLT IRODALOM

Források

- Szeged-csanádi Püspöki Levéltár: Püspöki hivatal iratai, egyházigazgatási iratok (1944–1946).
 Szeged-csanádi Püspöki Levéltár: Csanád egyházmegye papságának törzskönyvlapjai, 62. sz.
 Borovi József egyháztörténész professzor hagyatéka (a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség tulajdonában): Balogh István visszaemlékezései.
 Balogh István visszaemlékezése. Társadalmi Szemle, 1970. 3. sz. 43–45.

Sajtó

Délmagyarország (1944. november – 1946. július)

Felhasznált irodalom

- BALÁZS GYÖRGY: Balogh István. In: *Politikuspályák*. Szerk. Sánta Ilona. Budapest, 1984, Kossuth Könyvkiadó, 233–243.
- BALOGH SÁNDOR – IZSÁK LAJOS: *Pártok és pártprogramok Magyarországon. 1944–1948*. Budapest, 1977, Tankönyvkiadó.
- Csanád egyházmegye jubileumi évkönyve*. 1980. Szeged, 1980, Egyházmegyei Hatóság.
- HÓGYE MIHÁLY: Hogyan mondott le Nagy Ferenc. In: *Nagy Ferenc miniszterelnök*. Szerk. Csicsery-Rónay István. Budapest, 1995, Ezerkilencszáznegyvenöt Alapítvány, 90–100.
- IZSÁK LAJOS: *Polgári ellenzéki pártok Magyarországon. 1944–1949*. Budapest, 1983, Kossuth Kiadó.
- IZSÁK LAJOS: *Rendszerváltástól rendszerváltásig. 1944–1990*. Budapest, 1998, Kulturtrade Kiadó.
- KANYÓ FERENC: A Független Kisgazdapárt újjászerveződése Csongrád megye területén 1944–45-ben. In: *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. 1972–73*. 1. köt. Szeged, 1973. 295–310.
- KANYÓ FERENC: A népi demokratikus átalakulás időszaka. In: *Kistelek története. A kezdetektől 1970-ig*. Szerk. Blazovich László. Szeged, 1991, Kistelek Város Önkormányzata. 353–418.
- KANYÓ FERENC: Hatalmi változások 1944–1949 között. In: *Mórahalom. A település földje és népe*. Szerk. Juhász Antal. Mórahalom, 1992, Mórahalom Város Önkormányzata. 102–235.
- MIKLÓS PÉTER: *Város, egyház, társadalom. Tanulmányok a szegedi katolicizmus történetéről*. Szeged, 2004, Bába Kiadó. 156–202.
- MIKLÓS PÉTER: *Vallás, politika, művelődés. Egyháztörténeti tanulmányok*. Szeged, 2006, Universitas Szeged Kiadó–JABE a Hallgatókért Kiadói Alapítvány, 144–185.
- MAROSÁN GYÖRGY: *Az úton végig kell menni*. Budapest, 1972, Magvető Könyvkiadó.
- PÉTER LÁSZLÓ: Amikor Szegeden dobogott az ország szíve. In: *A szerette város*. Budapest, 1986, Szépirodalmi Kiadó. 138–144.
- RUSZOLY JÓZSEF: Balogh páter szegedi közszerepléséhez. In: *A város és polgára*. Szeged, 1999, Somogyi-könyvtár, 138–143.
- SZERENCÉS KÁROLY: Predesztinált választások. 1947. In: *A magyar parlament. 1944–1949*. Szerk. Hubai László és Tombor László. Budapest, 1991, Gulliver Kiadó. 105–142.
- TAMASI MIHÁLY: *Társadalmi és politikai változások Szegeden 1939–1949 között*. Szeged, 2004, Bába Kiadó – Csongrád Megyei Levéltár.
- VIDA ISTVÁN: *A Független Kisgazdapárt politikája. 1944–1947*. Budapest, 1976, Akadémiai Kiadó.
- VIDA ISTVÁN–VÖRÖS VINCE: *A Független Kisgazdapárt képviselői. 1944–1949*. Budapest, 1991, ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet.